

Sygn. akt III Ca 1557/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Leszek Dąbek

Sędzia SO Barbara Braziewicz (spr.)

SR del. Marcin Rak

Protokolant Dominika Tarasiewicz

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2015 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł.

przeciwko Wojewódzkiemu Szpitalowi (...) w J.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju

z dnia 28 maja 2014 r., sygn. akt I C 1819/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.800 zł (tysiąc osiemset złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym.

SSR del. Marcin Rak SSO Leszek Dąbek SSO Barbara Braziewicz

UZASADNIENIE

Powód (...) SA w Ł. pozwem z dnia 29 sierpnia 2013 roku wniósł o zasądzenie od pozwanego Wojewódzkiego Szpitala (...) w J. kwoty 59.436 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

W dniu 4 lipca 2013r. Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, w którym uwzględniono żądanie pozwu.

W sprzeciwie od powyższego nakazu zapłaty pozwany Wojewódzki Szpital (...) w J. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania.

Zaskarżonym wyrokiem z 28 maja 2014r. Sąd Rejonowy w Jastrzębiu - Zdroju w sprawie z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł. przeciwko pozwanemu Wojewódzkiemu Szpitalowi (...) w J. o zapłatę oddalił powództwo.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwanego Wojewódzki Szpital (...) w J. łączyły umowy na dostawę leków i produktów farmaceutycznych oraz wykonywanie usług zawarte z następującymi podmiotami: umowa nr (...) z dnia 24 maja 2011r. zawarta z E. F., umowa nr (...) z dnia 2 stycznia 2012r. zawarta z (...) sp. z o.o. w W., umowy: nr (...) z dnia 12 czerwca 2012r. i nr (...) z dnia 3 lipca 2012r. zawarte z (...) SA w K., umowa nr (...) z dnia 12 października 2011r. zawarta z (...) sp. z o.o. w W.. We wszystkich tych umowach strony postanowiły, że wykonawca nie mógł bez pisemnej zgody zamawiającego - pozwanego- pod rygorem nieważności przenosić wierzytelności wynikających z umowy na osoby trzecie ani rozporządzać nimi w jakiegokolwiek prawem przewidzianej formie. Nadto wierzytelność ta nie mogła być przedmiotem zabezpieczenia zobowiązań wykonawcy (np. z tytułu umowy kredytu, pożyczki). Wykonawca nie mógł też bez zgody zamawiającego wyrażonej na piśmie pod rygorem nieważności dokonywać innych czynności, których przedmiotem jest wierzytelność wynikająca z umowy, a której celem jest przystąpienie osoby trzeciej do zobowiązań zamawiającego – w szczególności czynności prawnych, które skutkują ustanowieniem odpowiedzialności osobistej bądź odpowiedzialnością pewnymi przedmiotami majątkowymi przez osobę trzecią (np. poręczenie, gwarancja itp.) i skutkującymi w przypadku spłaty wierzyciela nabyciem spłaconej wierzytelności przez osobę trzecią do wysokości dokonanej zapłaty. W dniu 24 sierpnia 2012r.

E. F. zawarła z powodem (...) SA w Ł. umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń, na mocy której - w § 1 ust. 3 i 4 powódka poręczyła istniejące i niewymagalne zobowiązania oraz przyszłe zobowiązania podmiotów określonych z załączniku nr 1 do umowy, w tym pozwanego, ostatecznie do górnej granicy 843.694,33 zł, udokumentowane wystawionymi przez E. F. fakturami VAT. Poręczenie obejmowało zobowiązania z należności głównych wraz z odsetkami. W przypadku niespłacenia zobowiązania przez pozwanego w terminie wymagalności, powód jako poręczyciel spłaci zobowiązanie. W przypadku spłaty wierzytelności przez powoda staje się on wierzycielem pozwanego, z prawem do doliczania dalszych odsetek, za opóźnienie od daty wezwania pozwanego do spłaty zobowiązania względem powoda. Powodowi za poręczenie należała się określona prowizja (§ 4 umowy). W przypadku spłaty przez powoda całości lub części poręczonego zobowiązania E. F. zobowiązała się poinformować listem poleconym pozwanego o dokonanej zapłacie i przejściu wierzytelności na rzecz powoda. W przypadku gdyby pozwany nie wywiązał się ze swojego zobowiązania, tj. nie uregulował zobowiązań względem swojego kontrahenta, strony ustaliły, że E. F. zawiadomi o tym powoda. O zawarciu umowy oraz poręczeniu zobowiązań przez powódkę i fakturach objętych poręczeniem pozwany został poinformowany odrębnymi pismami. Pozwany Wojewódzki Szpital (...) w J. ani podmiot go tworzący nie wyrażali zgody na zawarcie przez E. F. w/w umowy. Z uwagi na fakt, iż pozwany nie uregulował swoich zobowiązań względem E. F. wynikających z: faktury VAT nr (...), tj. kwoty 3.936 zł tytułem należności głównej i kwoty 431,78 zł tytułem odsetek, faktury VAT nr (...), tj. kwoty 922,50 zł tytułem należności głównej i kwoty 79,19 zł tytułem odsetek, powódka w wykonaniu swojego zobowiązania wynikającego z umowy poręczenia spłaciła za pozwanego należność główną wynikającą z tych faktur, powiększoną o odsetki naliczone od daty wymagalności do dnia spłaty zobowiązań pozwanego przez spółkę (...) SA. Pozwany został zawiadomiony o spłacie zobowiązań przez powódkę i wezwany do uiszczenia należności. O spłacie zobowiązań przez spółkę (...) SA pozwany został również poinformowany przez E. F..

W dniu 1 lutego 2012r. (...) SA w K. zawarła z powodem umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń, na mocy której - w § 1 ust. 3 i 4 powódka poręczyła istniejące i niewymagalne zobowiązania oraz przyszłe zobowiązania podmiotów określonych w załączniku nr 1 do umowy, do górnej granicy 800.000 zł, udokumentowane wystawionymi przez (...) SA fakturami VAT. Poręczenie obejmowało zobowiązania z należności głównych. Postanowiono, że w przypadku niespłacenia zobowiązania przez pozwanego w terminie wymagalności, powódka jako poręczyciel spłaci zobowiązanie. W przypadku spłaty wierzytelności przez powódkę staje się ona wierzycielem pozwanego, z prawem do doliczania dalszych odsetek, za opóźnienie od daty wezwania pozwanego do spłaty zobowiązania względem powódki. Powodowi za poręczenie należała się określona prowizja (§ 4 umowy). W przypadku spłaty przez powódkę całości lub części poręczonego zobowiązania (...) SA zobowiązała się poinformować listem poleconym pozwanego o dokonanej zapłacie i przejściu wierzytelności na rzecz powódki. W przypadku gdyby pozwany nie wywiązał się ze swojego zobowiązania, tj. nie uregulował zobowiązań względem swojego kontrahenta, strony ustaliły, że (...) SA zawiadomi o tym powoda. O zawarciu umowy oraz poręczeniu zobowiązań przez powódkę i fakturach objętych poręczeniem pozwany został poinformowany odrębnymi pismami. Pozwany Wojewódzki Szpital

(...) w J. ani podmiot go tworzący nie wyrażali zgody na zawarcie przez (...) SA w/w umowy. Z uwagi na fakt, iż pozwany nie uregulował swoich zobowiązań względem (...) SA wynikających z faktury VAT nr (...), tj. kwoty 1.350 zł tytułem należności głównej i kwoty 104,34 zł tytułem odsetek, powódka w wykonaniu swojego zobowiązania wynikającego z umowy poręczenia spłaciła za pozwanego należność główną wynikającą z tej faktury w dniu 21 stycznia 2013r. Pozwany został zawiadomiony o spłacie zobowiązań przez powódkę i wezwany do uiszczenia należności. O spłacie zobowiązań przez spółkę (...) SA pozwany został również poinformowany przez (...) SA.

W dniu 3 września 2012r. (...) sp. z o.o. w W. zawarła z powodem umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzycelności i udzielania poręczeń, na mocy której - w § 1 ust. 3 i 4 powódka poręczyła istniejące i niewymagalne zobowiązania oraz przyszłe zobowiązania podmiotów określonych z załączniku nr 1 do umowy, w tym pozwanego, ostatecznie do górnej granicy 10.500.000 zł, udokumentowane wystawionymi przez (...) sp. z o.o. fakturami VAT. Poręczenie obejmowało zobowiązania z należności głównych wraz z odsetkami. Postanowiono, że w przypadku niespłacenia zobowiązania przez pozwanego w terminie wymagalności, powódka jako poręczyciel spłaci zobowiązanie. W przypadku spłaty wierzycelności przez powódkę staje się ona wierzycielem pozwanego, z prawem do doliczania dalszych odsetek, za opóźnienie od daty wezwania pozwanego do spłaty zobowiązania względem powódki. Powodowi za poręczenie należała się określona prowizja (§ 4 umowy). W przypadku spłaty przez powódkę całości lub części poręczonego zobowiązania (...) sp. z o.o. zobowiązała się poinformować listem poleconym pozwanego o dokonanej zapłacie i przejściu wierzycelności na rzecz powódki. W przypadku gdyby pozwany nie wywiązał się ze swojego zobowiązania, tj. nie uregulował zobowiązań względem swojego kontrahenta, strony ustaliły, że (...) sp. z o.o. zawiadomi o tym powoda. O zawarciu umowy oraz poręczeniu zobowiązań przez powódkę i fakturach objętych poręczeniem pozwany został poinformowany odrębnymi pismami. Pozwany Wojewódzki Szpital (...) w J. ani podmiot go tworzący nie wyrażali zgody na zawarcie przez (...) sp. z o.o. w/w umowy. Z uwagi na fakt, iż pozwany nie uregulował swoich zobowiązań względem (...) sp. z o.o. wynikających z: faktur VAT nr (...), tj. kwoty 28.657,14 zł tytułem należności głównej i kwoty 2.570,74 zł tytułem odsetek, faktury VAT nr (...), tj. kwoty 19.522,94 zł tytułem należności głównej i kwoty 1.585,37 zł tytułem odsetek, powódka w wykonaniu swojego zobowiązania wynikającego z umowy poręczenia spłaciła za pozwanego należność główną wynikającą z tych faktur, powiększoną o odsetki naliczone od daty wymagalności do dnia spłaty zobowiązań pozwanego przez spółkę (...) SA. Pozwany został zawiadomiony o spłacie zobowiązań przez powódkę i wezwany do uiszczenia należności. O spłacie zobowiązań przez spółkę (...) SA pozwany został również poinformowany przez (...) sp. z o.o.

W dniu 7 lutego 2012r. (...) sp. z o.o. w W. zawarła z powodem umowę o współpracy w zakresie zarządzania płynnością, na mocy której - w § 1 ust. 3 i 4 powódka poręczyła istniejące i niewymagalne zobowiązania oraz przyszłe zobowiązania podmiotów określonych w załączniku nr 1 do umowy, w tym pozwanego do górnej granicy 1.500.000 zł, udokumentowane wystawionymi przez (...) sp. z o.o. fakturami VAT. Poręczenie obejmowało zobowiązania z należności głównych wraz z odsetkami. Postanowiono, że w przypadku niespłacenia zobowiązania przez pozwanego w terminie wymagalności, powódka jako poręczyciel spłaci zobowiązanie. W przypadku spłaty wierzycelności przez powódkę staje się ona wierzycielem pozwanego, z prawem do doliczania dalszych odsetek, za opóźnienie od daty wezwania pozwanego do spłaty zobowiązania względem powódki. Powodowi za poręczenie należała się określona prowizja (§ 4 umowy). (...) sp. z o.o. (kontrahent pozwanego) zobowiązała się do pisemnego poinformowania pozwanego o zawarciu umowy oraz zobowiązywała się przekazywać powódce zestawienie wszystkich faktur VAT wystawionych w danym miesiącu kalendarzowym. W przypadku gdyby pozwany nie wywiązał się ze swojego zobowiązania, tj. nie uregulował zobowiązań względem swojego kontrahenta, strony ustaliły, że (...) sp. z o.o. zawiadomi o tym powoda. O zawarciu umowy oraz poręczeniu zobowiązań przez powódkę i fakturach objętych poręczeniem pozwany został poinformowany odrębnymi pismami. Pozwany Wojewódzki Szpital (...) w J. ani podmiot go tworzący nie wyrażali zgody na zawarcie przez (...) sp. z o.o. w/w umowy. Z uwagi na fakt, iż pozwany nie uregulował swoich zobowiązań względem (...) sp. z o.o. wynikających z: faktur VAT nr (...), faktury VAT nr (...), powódka w wykonaniu swojego zobowiązania wynikającego z umowy poręczenia spłaciła w dniu 23 lipca 2012r. i 20 sierpnia 2012r. za pozwanego należność główną wynikającą z tych faktur, powiększoną o odsetki naliczone od daty wymagalności do dnia spłaty zobowiązań pozwanego przez spółkę (...) SA. Pozwany został zawiadomiony o spłacie zobowiązań przez powódkę i wezwany do uiszczenia należności. O spłacie zobowiązań przez spółkę (...) SA pozwany

został również poinformowany przez (...) sp. z o.o. Pozwany uregulował należności z tytułu w/w faktur w dniu 24 września 2012r., a więc po terminie ich wymagalności. W związku z dokonaniem zapłaty w dniu 24 września 2012r. powódka wystawiła pozwanemu noty odsetkowe opiewające na kwoty 160,49 zł i 115,51 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, dokumentów przywołanych w uzasadnieniu, które w sposób wnikliwy i gruntowny przeanalizował.

W tak ustalony stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, iż powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Stwierdził, iż w sprawie bezspornym było, że pozwany był dłużnikiem E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W.. Także, że na podstawie odrębnych umów, nie związanych z umową łączącą pozwanego z tym podmiotami, powódka zobowiązała się jako poręczyciel do zapłaty wierzytelności E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W., w przypadku nieuregulowania zobowiązań przez stronę pozwaną. W rezultacie powódka uregulowała zobowiązania pozwanego i wystąpiła z powództwem o zasądzenie stosownych kwot od strony pozwanej. Pozwany nie kwestionował wysokości swojego zobowiązania, za które zapłaciła powódka, faktu zapłaty, ani też wysokości dochodzonej należności. Natomiast sporne pozostawało czy zapisy umowne pomiędzy E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W., a pozwanym dotyczące zakazu przenoszenia wierzytelności mogły mieć wpływ na skuteczność odrębnych umów wyżej wymienionych kontrahentów pozwanego z powodem i czy w rezultacie ich zawarcia (...) S.A w Ł. jako spłacający wierzyciela mógł zasadnie domagać się zapłaty spłaconych wierzytelności. Zatem, czy umowa poręczenia może skutkować zmianą wierzyciela w sytuacji, kiedy niemożność tej zmiany była zastrzeżona umowami podstawowymi pomiędzy pozwanym, a jego kontrahentami oraz czy była ona ważna w świetle przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej.

Dokonując oceny prawnej Sąd Rejonowy przywołał regulację art.58§1 i 2 k.c., nadto stwierdził, iż zgodnie z art.54 ust.5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2013r., Nr 217 z późn. zm), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2011r. czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. Podmiot tworzący wydaje zgodę albo odmawia jej wydania, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia ciągłości udzielania świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o analizę sytuacji finansowej i wynik finansowy samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej za rok poprzedni. Czynność prawna dokonana z naruszeniem ust. 2-5 jest nieważna (ust.6). W niniejszej sprawie umowy poręczenia zostały zawarte w czasie obowiązywania w/w przepisu.

Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności zauważył, iż regulacja wskazanego przepisu ustawy o działalności leczniczej nie obejmuje umowy poręczenia. Ustawodawca nie zdefiniował „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela”. To ogólne sformułowanie wskazuje, że będą to wszystkie czynności prawne, dotyczące samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których celem jest zmiana wierzyciela. Chodzi zatem o takie czynności prawne istotą których samą w sobie jest zmiana wierzyciela. Ustawodawca w kodeksie cywilnym przewidział dwie instytucje prowadzące do zmiany wierzyciela. Pierwsza to jest instytucja przelewu wierzytelności, gdy do zmiany wierzyciela dochodzi w drodze czynności prawnej, umowy zawartej przez wierzyciela z osobą trzecią (art. 509 k.c.). Natomiast druga regulowana treścią art. 518 k.c. dotyczy wstąpienia osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela tzw. cessio legis. Sąd ten zauważył, że instytucje przelewu wierzytelności i poręczenia, aczkolwiek ta ostatnia, po wykonaniu poręczenia, prowadzi do wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela (art. 518 § 1 k.c.) są różnymi instytucjami prawa cywilnego, możliwymi do realizacji niezależnie od siebie. Instytucje te są zróżnicowane tak pod kątem samej konstrukcji prawnej, charakteru, celu, jak i skutków prawnych. Zgodnie z art. 876 § 1 k.c. przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Poręczenie jest umową dwustronną między wierzycielem a poręczycielem, dla której skuteczności bez znaczenia jest tak jej świadomość przez dłużnika, jak i jego wola. Celem tej umowy jest zabezpieczenie spłaty wierzyciela ze stosunku podstawowego, a ściśle zobowiązania objętego treścią stosunku umownego wierzyciela z dłużnikiem, pełni ona bowiem funkcję wzmocnienia szans wierzyciela na zaspokojenie jego wierzytelności, nie zaś przejęcia wierzytelności. W przypadku umowy poręczenia nie dochodzi do przeniesienia wierzytelności na skutek czynności prawnej wierzyciela, a takich czynności dotyczy regulacja 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej, lecz nabycie wierzytelności następuje z mocy samego prawa przez osobę trzecią (poręczyciela), która spłaca wierzyciela

(art. 518 § 1 k.c.). O ile jednym z możliwych skutków zawarcia umowy poręczenia jest wstąpienie poręczyciela w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie art. 518 § 1 pkt. 1 k.c., o tyle celem wprowadzenia tej instytucji nie jest zmiana wierzyciela, lecz zobowiązanie osoby trzeciej do wykonania zobowiązania, gdyby dłużnik go nie wykonał. Poręczenie jest umową, w której wierzyciel zobowiązuje się względem wierzyciela do wykonania zobowiązania na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Jest to skutkiem określonych czynności faktycznych - braku spłaty zobowiązania przez dłużnika ze stosunku podstawowego, z jednej strony, a z drugiej zapłaty poręczonego zobowiązania przez poręczyciela. To zaś, czy ten skutek wystąpi na etapie zawarcia umowy poręczenia jest zdarzeniem przyszłym i niepewnym, zależnym od biernego zachowania dłużnika, nie regulującego wymagalnego zobowiązania, gdyż dopiero wtedy aktualizuje się po stronie poręczyciela obowiązek zapłaty poręczonego zobowiązania. W przypadku umowy poręczenia nie można mówić, że jest to umowa zawarta w celu zmiany wierzyciela, gdy zgodnie z treścią omawianego przepisu akcentującego cel danej czynności (a nie skutek) zamiar zmiany wierzyciela musi stanowić immanentny składnik danej czynności. W przypadku zaś czynności prawnej poręczenia strony ją zawierające nie mogą w chwili zawarcia umowy jednoznacznie ocenić, czy zmiana wierzyciela - tu w postaci podstawienia (z mocy art. 518 § 1 k.c.), wystąpi. W sytuacji, gdy sam ustawodawca w sposób wyraźny różnicuje instytucję przelewu wierzytelności i poręczenia, spełniają one inne funkcje, oparte są na odrębnych konstrukcjach prawnych, ich utożsamianie nie znajduje uzasadnienia. Tym samym w niniejszej sprawie, brak podstaw prawnych do obejmowania umowy poręczenia pojęciem czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela.

Natomiast w ocenie Sądu Rejonowego w stanie faktycznym sprawy istnieją podstawy do uznania przedmiotowych umów poręczenia jako mających na celu obejście ustawy o działalności leczniczej. Obejście ustawy wskazane w art. 58§1 k.c. to zachowanie podmiotu prawa, który napotykać prawny zakaz dokonania określonej czynności, bądź ograniczenia w jej dokonaniu, nałożone wymogi, którym nie jest w stanie sprostać obchodzi w ten sposób, że dokonuje innej „niezakazanej” formalnie czynności w celu osiągnięcia skutku związanego z czynnością objętą zakazem, nakazem lub ograniczeniami ustawowymi. Taka sytuacja występuje w stanie faktycznym sprawy, o czym świadczą następujące okoliczności.

Bezspornym jest, że obie strony zawartych umów poręczenia, tj. (...) SA w Ł., E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W. wiedziały o ograniczeniu ustawowym podejmowania czynności mających na celu zmianę wierzyciela, jak i o tym, że podmioty tworzące publiczne zakłady opieki zdrowotnej nie udzielają zgody na dokonanie czynności zmiany wierzyciela. Jak wynika z ustaleń faktycznych sprawy E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W. są związani ze stroną pozwaną umowami, w których zastrzeżono, że podmioty te nie mogły bez pisemnej zgody pozwanego pod rygorem nieważności przenosić wierzytelności wynikających z umowy na osoby trzecie ani rozporządzać nimi w jakiegokolwiek prawem przewidzianej formie. Nadto podmioty te nie mogły też bez zgody pozwanego wyrażonej na piśmie pod rygorem nieważności dokonywać innych czynności, których przedmiotem jest wierzytelność wynikająca z umowy, a której celem jest przystąpienie osoby trzeciej do zobowiązań pozwanego – w szczególności czynności prawnych, które skutkują ustanowieniem odpowiedzialności osobistej bądź odpowiedzialnością pewnymi przedmiotami majątkowymi przez osobę trzecią (np. poręczenie, gwarancja itp.) i skutkującymi w przypadku spłaty wierzyciela nabyciem spłaconej wierzytelności przez osobę trzecią do wysokości dokonanej zapłaty. Podmioty te, tj. E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W., zawierając umowy poręczenia miały świadomość, iż w przypadku opóźnienia przez pozwanego ze spełnieniem świadczenia i przy jednoczesnym spełnieniu tego świadczenia przez poręczyciela, tj. powoda, nastąpi bez zgody i udziału dłużnika głównego skutek w postaci wstąpienia osoby trzeciej w miejsce dotychczasowego wierzyciela. Wszystkie te umowy zostały zawarte bez zgody pozwanego i podmiotu, który go utworzył. W umowach poręczenia strony ustaliły krótki termin spłaty zobowiązania przez pozwanego, po upływie którego E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W. wzywali powoda jako poręczyciela do spłaty tego zobowiązania. Stronom umów poręczenia znana była sytuacja pozwanego, który nie realizował swoich zobowiązań wobec dostawców. Strony umów poręczenia miały zatem świadomość tego, że termin ten nie zostanie dochowany. Do zawarcia umów dochodziło z inicjatywy powoda, który liczył na uzyskanie korzyści finansowej z tytułu udzielonego poręczenia. Nadto powoda nie łączyły z pozwanym żadne stosunki gospodarcze.

W ocenie Sądu Rejonowego powyższe okoliczności wskazywały, iż w istocie zawierając umowy poręczenia stronom chodziło o zapewnienie przejścia wierzytelności na powoda i obejście tą drogą przepisów art. 54 ust.5 ustawy o działalności leczniczej, a zgodnie z art.58§1 k.c. czynność prawna mająca na celu obejście prawa jest nieważna. Nadto zawarcie w okolicznościach niniejszej sprawy umów poręczenia uznać należy za działanie sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (art. 353¹ k.c.). Sąd Najwyższy w wydanym w analogicznych okolicznościach faktycznych wyroku z dnia 24 kwietnia 2008r., IV CSK 39/08 przyjął, że zawarcie umowy poręczenia może zostać uznane za działanie sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, wierzyciel bowiem miał świadomość, że w przypadku opóźnienia się przez pozwanego ze spełnieniem świadczenia i przy jednoczesnym spełnieniu tego świadczenia przez poręczyciela nastąpi - bez udziału dłużnika głównego - skutek w postaci wstąpienia osoby trzeciej w miejsce dotychczasowego wierzyciela. W umowach zawartych przez E. F., (...) sp. z o.o. w W., (...) SA w K., (...) sp. z o.o. w W. z pozwanym wyraźnie zastrzeżono, że podmioty te nie mogły bez zgody pozwanego wyrażonej na piśmie pod rygorem nieważności dokonywać czynności, których przedmiotem jest wierzytelność wynikająca z umowy, a której celem jest przystąpienie osoby trzeciej do zobowiązań pozwanego – w szczególności czynności prawnych, które skutkują ustanowieniem odpowiedzialności osobistej bądź odpowiedzialnością pewnymi przedmiotami majątkowymi przez osobę trzecią (np. poręczenie, gwarancja itp.). Zatem wobec powyższego sformułowania umów pozwanego ze swoimi kontrahentami, zawarcie umów poręczenia bez zgody dłużnika, tj. pozwanego nie da się pogodzić z zasadą rzetelności i lojalności w wykonaniu zobowiązania względem pozwanego, gdyż naruszało jego uzasadniony interes. Wobec tego umowy poręczenia w tym zakresie są również nieważne w rozumieniu art.58 § 2 k.c. (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 24 kwietnia 2008r., sygn. IV CSK 39/08). Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art. 353¹ k.c., art.876 k.c., art.518§1 pkt 1 k.c. w zw. z art.54 ust.5 ustawy z dnia z dnia 15 kwietnia 2011r. w zw. z art.58§1 i §2 k.c. powództwo oddalił albowiem zawarte umowy poręczenia miały na celu obejście ustawy o działalności leczniczej i były sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art.98 k.p.c. w zw. z art.99 k.p.c. obciążając nimi powoda (...) SA w Ł. jako stronę przegrywającą proces.

Od powyższego wyroku w całości apelację wniósł powód. We wnioskach apelacyjnych wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na swoją rzecz kwoty 59.436zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa oraz kosztami procesu za obie instancje. Skarżący zarzucił Sądowi naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 58§1 k.c. w zw. z art. 876 k.c. oraz w zw. z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej, poprzez przyjęcie, iż zawarte umowy poręczenia miały na celu obejście art. 54 ustawy o działalności leczniczej; art. 58§2 k.c. poprzez jego zastosowanie w konsekwencji wadliwego przyjęcie, iż zawarcie przez stronę powodową z dostawcami usług medycznych umów poręczenia jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego tj. zasadą lojalności i rzetelności, w sytuacji gdy zawarcie umowy poręczenia jak również subrogacja nie wpływają na zmianę wysokości nominalnej wierzytelności jak również stan zabezpieczeń wierzytelności i tym samym nie pogarszają sytuacji dłużnika; przepisów postępowania tj. art. 233§1 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie przez Sąd, iż strony umów poręczenia miały świadomość, iż termin wymagalności faktur nie zostanie dochowany oraz ustalenie, że do zawarcia umów poręczenia dochodziło z inicjatywy powódki, w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na takie ustalenie.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, nadto zawszczenia postępowania z uwagi na przyjęcie przez Sąd Najwyższy do rozpoznania skargi kasacyjnej w sprawie o sygn. IICSK 9 /14 obejmującej zagadnienie prawne mające kluczowe znaczenie dla przedmiotu niniejszego postępowania. Na poparcie swojego stanowiska pozwany przedstawił obszerną argumentację.

Sąd Odwoławczy zważył, co następuje:

Apelacja powoda i podniesione w niej zarzuty nie mogły odnieść skutku, gdyż zaskarżony wyrok należy uznać za trafny.

Powołane w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego należało uznać za chybione.

Przy czym na wstępie należy zauważyć, iż nie było podstaw do zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie, albowiem doszło do wydania rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy w sprawie IICSK 9/14.

Sąd Okręgowy podziela i uznaje za swoje zarówno ustalenia faktyczne, jak i w znacznej części prawne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, przyjmując, iż nie ma potrzeby ich ponownego szczegółowego przytaczania, ustalenia te bowiem znajdują oparcie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, które to dowody Sąd ten ocenił w granicach zakreślonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c., wbrew twierdzeniom skarżącego. Wnioski tego Sądu co do faktów w sposób logiczny wynikają z treści przeprowadzonych w sprawie dowodów, a zaoferowanych przez obie strony, równocześnie Sąd poddał wszechstronnej i wnikliwej ocenie zebrany w niej materiał dowodowy.

W szczególności Sąd Okręgowy uznał za trafne przyjęcie przez Sąd meriti, w okolicznościach sprawy i w zebranych materiale dowodowym, przy uwzględnieniu realiów panujących na rynku obrotu wierzytelnościami zakładów opieki zdrowotnej, powszechnie znanego złego stanu finansowego tego rodzaju placówek, iż strony umów poręczenia miały świadomość, iż termin wymagalności faktur nie zostanie dochowany, a także, że do zawarcia umów poręczenia dochodziło z inicjatyw powódki, która udzielając odpłatnie poręczeń działała w swoim interesie ekonomicznym na rynku wierzytelności, zmierzając do uzyskania statusu wierzyciela wobec wielu zakładów opieki zdrowotnej (co jednoznacznie wynika z dokumentów dołączonych do akt sprawy), w tym także wobec pozwanego, na podstawie przepisów o subrogacji. Tym samym, za chybiony Sąd Okręgowy uznał zarzut naruszenia przez Sąd meriti przepisów postępowania tj.art.233§1 k.p.c.

Sąd Okręgowy jednakże nie podzielił wniosku Sądu Rejonowego, iż w okolicznościach niniejszej sprawy brak było podstaw prawnych do obejmowania zawartych przez kontrahentów pozwanej z powodem umów poręczenia pojęciem czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela. W tym zakresie Sąd Okręgowy podziela argumentację Sądu Najwyższego wyrażoną w sprawach dotyczących tego samego powoda, w których okoliczności faktyczne stanowiące podstawę żądania były analogiczne tj. w wyroku z dnia 6 czerwca 2014r., I CSK 428/13 (Biuletyn SN 2014/9/9) i z dnia 19 listopada 2014r., IICSK 9/14. Z uwagi na aktualnie obowiązujący art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz.2017, dalej jako ustawa o działalności leczniczej) Sąd Najwyższy wypowiedział pogląd o nieważności poręczenia udzielonego za zobowiązania publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez wymaganej zgodny podmiotu tworzącego z.o.z. W obu powyższych orzeczeniach Sąd Najwyższy dokonał wykładni skutkującej przyjęciem, że w zakresie pojęcia „czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela” mieści się również poręczenie z uwagi na cel i charakter regulacji prawnej ujętej uprzednio w art. 53 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007r., Nr 14, poz.89 ze zm.), a obecnie w art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej. Sąd Najwyższy wskazał, że regulacja ta zawiera nie tylko zakaz dokonywania czynności prawnych prowadzących do zmiany wierzyciela z.o.z., ale wręcz szczególną reglamentację prawną obrotu wierzytelnościami „szpitalnymi” i to w interesie ogólnym, a nie tylko w interesie samej jednostki leczniczej, o czym świadczą wskazane w ustawie przesłanki udzielenia (odmowy) wyrażenia zgody (konieczność zapewnienia ciągłości udzielania świadczeń zdrowotnych, analiza finansowa i wynik finansowy z.o.z. za rok poprzedni), czas udzielenia zgody (ex ante, a nie ex post), procedura jej udzielania, a także przyznanie legitymacji czynnej organowi założycielskiemu w procesie o stwierdzenie nieważności czynności prowadzącej do zmiany wierzyciela. Reglamentacyjny charakter tej regulacji potwierdza także przyjęcie kategorycznej sankcji w postaci nieważności czynności prawnej, dokonanej bez zgody organu założycielskiego. Nadto brak jest podstaw do przyjęcia, że w powyższych regulacjach prawnych doszło do wyczerpującego określenia katalogu typowych czynności prawnych, których musiałaby dotyczyć zgoda organu założycielskiego. Zamierzeniem ustawodawcy było wprowadzeniu kryterium ogólnego, w ramach którego można byłoby pomieścić te czynności, które w łańcuchu zdarzeń prawnych doprowadzą do zmiany wierzyciela, niezależnie od ich dogmatyczno - prawnej konstrukcji oraz typowej dla nich funkcji. Także należało mieć na uwadze ratio legis powołanych przepisów, które miały zapobiegać narastaniu zadłużenia poszczególnych z.o.z., w efekcie komercyjnego obrotu wierzytelnościami. Nadto poręczenie obejmujące zobowiązania z.o.z. udzielane były przez powoda – przedsiębiorcę działającego na rynku wierzytelności, odpłatnie. Tym samym taki poręczyciel – przedsiębiorca liczył przede wszystkim na nabycie spłaconej wierzytelności (art.518§1pkt1k.c.) i nie był zainteresowany podejmowaniem żadnej obrony przed roszczeniem zgłoszonym przez

wierzyciela z.o.z. (art.883k.c.), a nabytą w wyniku spłaty wierzytelność (art.518 §2 k.c.) mógł traktować jako określoną inwestycję kapitałową. Zatem tego rodzaju poręczenie – przedsiębiorcy było udzielone przede wszystkim w jego interesie ekonomicznym i w istocie zmierzało do uzyskania statusu wierzyciel wobec z.o.z. na podstawie przepisów o subrogacji. Tym samym zasadniczy typowy cel poręczenia w postaci stworzenia stanu zabezpieczenia dla wierzyciela z.o.z. schodził na plan dalszy. Sąd Najwyższy zatem uznał, że nieważne jest poręczenie udzielone za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej bez wymaganej zgody organu założycielskiego tego zakładu (obecnie art. 54 ust.5 ustawy o działalności leczniczej). Równocześnie poręczenie tego rodzaju, w okolicznościach obu spraw, poczytywać należało za należące do „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela” w rozumieniu tego przepisu.

Sąd Okręgowy podziela powyższą argumentację przedstawioną w obu powyżej przywołanych orzeczeniach Sądu Najwyższego i jedynie w tym zakresie nie podziela motywów Sądu meriti.

Zatem za bezzasadny należało uznać zarzut naruszenia przez Sąd przepisów prawa materialnego tj. art. 58§1 k.c. w zw. z art. 876 k.c. w zw. z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej, poprzez przyjęcie, iż zawarte umowy poręczenia miały na celu obejście art. 54 ustawy o działalności leczniczej. Trafnie bowiem Sąd Rejonowy uznał, iż okoliczności towarzyszące zawarciu umów poręczenia przez kontrahentów pozwanego z powodem wskazywały, iż w istocie zawierając umowy poręczenia stronom chodziło o zapewnienie przejścia wierzytelności na powoda i obejście tą drogą przepisów art. 54 ust.5 ustawy o działalności leczniczej, a przecież zgodnie z art.58§1 k.c. czynność prawna mająca na celu obejście prawa jest nieważna, tym samym nie wywołuje żadnych konsekwencji w sferze cywilnoprawnej.

Czynności prawne mające na celu obejście ustawy (in fraudem legis) zawierają pozór zgodności z ustawą. Treści umów łączących kontrahentów pozwanego z powodem nie zawierały elementów wprost sprzecznych z ustawą – imperatywną regulacją zawartą w art. 54 ustawy o działalności leczniczej. Jednakże skutki które wywołały i które objęte były zamiarem stron naruszyły zakaz ustawowy wynikający z powyższej regulacji. Przy czym w odniesieniu do zakazu przenoszenia wierzytelności wynikającego z przepisu prawa, należy uznać, że zakaz taki dotyczy również nabycia wierzytelności w drodze cesionis legis. Jeżeli bowiem ustawodawca uznał za zasadne dokonanie ścisłego powiązania pewnych kategorii wierzytelności z podmiotami tych praw, to dopuszczenie w tym zakresie do zmiany podmiotu w drodze wstąpienia osoby trzeciej w sprawę zaspokojonego wierzyciela należy uznać za działania in fraudem legis. Skoro zatem zakaz obrotu wierzytelnościami z.o.z. bez zgody organu tworzącego wynika z ustawy, a cel ochronny tego zakazu jest jasny i przekonujący, to uznać należy, że subrogacja z art.518§1 k.c. jest wyłączona (zob. wyrok SN z dnia 19 listopada 2014r., II CSK 9/14). Przy czym należy zauważyć, iż Sąd meriti analizując czynność podjętą przez powoda z jego kontrahentami uwzględnił nie tylko funkcję i motywy gospodarczy tej czynności, ale również całokształt konsekwencji prawnych z niej wynikających dla podmiotów danego stosunku prawnego.

Także za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 58§2 k.c. poprzez jego zastosowanie w konsekwencji wadliwego przyjęcia, iż zawarcie przez stronę powodową z dostawcami usług medycznych umów poręczenia jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego tj. zasadą lojalności i rzetelności. Zasadnie Sąd Rejonowy przywołał odnośnie tej kwestii motywy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008r., (...) 39/08 (nie publ.) , w których Sąd ten uznał, iż zawarcie przez wierzyciela szpitala umowy poręczenia z innym podmiotem, mimo umieszczenia w umowie ze szpitalem postanowienia pactum de non cedendo było wprawdzie działaniem zgodnym z treścią zobowiązania, ale nie da się pogodzić z zasadą rzetelności i lojalności w wykonaniu zobowiązania względem kontrahenta, bowiem naruszało jego uzasadniony interes.” W związku z tym taka sytuacja mogła prowadzić do uznania przez Sąd meriti poręczenia za nieważne w świetle art.353¹ k.c., jako naruszającego zasady współżycia społecznego. Należy podkreślić, iż Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 października 2003r. VCK 241/01(nie publ.) stwierdził, iż zasady współżycia społecznego należy rozumieć jako zasady rzetelności i lojalności w stosunku do partnera umowy. Zatem z uwagi na powyższe także powyższy zarzut nie mógł odnieść skutku.

Konkludując, zaskarżony wyrok odpowiada prawu, a zarzuty powoda podniesione w apelacji należało uznać za niezasadne.

Z tych względów, na podstawie art. 385 k.p.c. apelację powoda oddalono, jako bezzasadną. O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z art.108§1k.p.c., nadto mając na uwadze także § 2 ust.1 i 2, § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu[Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z póź. zm.].